

PTT-resultaten seizoen 1994/95

■ *Het achttiende PTT-telseizoen, het oudste monitoringproject van SOVON/CBS, is al weer een goede maand aan de gang. Een uitgelezen moment om de voorlopige resultaten van het vorige telseizoen onder de loep te nemen. De definitieve getallen komen in het Jaarrapport dat over een jaar verschijnt.*

Aantal routes en ligging

Voor het eerst sinds jaren is het aantal december-routes weer gestegen! Met 316 routes waren dit er bijna 20 meer dan vorig jaar. Sinds 1989 is ieder jaar zowel het totaal aantal routes als het aantal december-routes gedaald. In deze trend lijkt nu dus een kentering gekomen te zijn. Het totaal aantal getelde routes is nog met drie afgenomen naar 346; gaat dit aantal met ingang van dit seizoen ook weer stijgen?

Figuur 1. Ligging van alle PTT-routes in 1994/95 in Nederland.

De ligging van de getelde routes in 1994/95 is weergegeven in figuur 1. Hier en daar zijn nog enkele 'witte vlekken' te vinden, maar over het algemeen liggen de routes goed verdeeld over ons land. In enkele regio's

Tabel 1. Top tien tellers.

Naam	Aantal routes	Aantal tellingen
H. Raaymakers	8	22
J. Jonker	6	13
B. Bal	4	12
P.Y. Bergkamp	4	12
P.J. de Boer	4	12
C.J. Capello	4	12
J. Faber	4	12
H.P.C. Lavrijsen	4	8
H. Sierdsema	4	8
H. Swinkels	4	4

van het land wordt heel fanatiek geteld; in het kaartje zijn een stuk of acht concentratiegebieden te zien (Zuid-Hollands duingebied, omgeving Amsterdam, Noord-Friesland, omgeving Arnhem, Enschede, Winterswijk en Eindhoven, de Peel en Zuidelijk Limburg). Meer dan twee routes in één blok zijn hier niet ongevoel.

Een aantal tellers telt meer dan één route. Koploper in het afgelopen telseizoen was (wederom) Hans Raaymakers uit Harderwijk; hij voerde op 8 verschillende routes in totaal 22 tellingen uit. In tabel 1 is de top van meest fanatieke tellers opgenomen.

Resultaten

De PTT-tellingen van het seizoen 1994/95 hebben maar liefst 2,9 miljoen getelde vogels verdeeld over 197 (onder)soorten opgeleverd. De tien talrijkste soorten totaal zijn vermeld in tabel 2. De talrijkste soort was de Kievit.

Tabel 2. Aantal ex. (x 1000) van top tien soorten.

	Totaal	Nov	Dec	Febr
Kievit	333	125	74	135
Smient	285	97	104	84
Spreeuw	252	88	76	89
Kolgans	241	49	101	90
Kokmeeuw	239	60	62	117
Stormmeeuw	131	42	42	46
Wilde Eend	130	41	56	33
Brandgans	128	38	53	37
Houtduif	110	40	37	32
Meerkoet	106	33	35	38

Als we de soorten op een rijtje zetten naar het aantal routes waarop ze voorkomen ontstaat een heel ander beeld. In de top tien staan dan de soorten die we 'overall' tegen kunnen komen. De meest verbreide soort op alledrie de tellingen is de Zwarte Kraai. Op maar liefst 343 van de in totaal 346 tellingen is deze soort gezien. Hij wordt op de voet gevolgd door Merel, Koolmees en Buizerd. Voor de laatste soort is dat ongebruikelijk; in seizoen 1992/93 en 1993/94 kwam hij niet voor in de top tien.

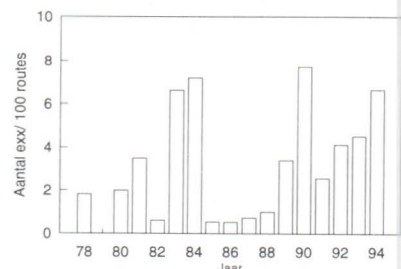
Tabel 3. Top tien meest wijd verbreide soorten

Soort	Routes
Zwarte Kraai	343
Merel	341
Koolmees	339
Buizerd	334
Houtduif	332
Spreeuw	329
Ekster	327
Kauw	325
Pimpelmees	323
Kokmeeuw	321

Krenten in de pap

Hoewel het PTT-project bedoeld is voor de monitoring van met name verspreid voorkomende algemene soorten worden ook zeldzaamheden waargenomen. In totaal zijn 66 soorten op minder dan 10 routes gemeld. Hieronder vallen echte zeldzaamheden als Koningseider (1), Witvleugelstern (1), Taigaboomkruiper (2), Notekraker (2) en Grote Kruisbek (6). En wat te denken van een Kokardezaagbek?! In de lijst staan echter ook zomervogels zoals de Zwartkop (3 in november en 1 in december), Boerenzwaluw (1 in november) en een toch niet zo zeldzame soort als het Vuurgoudhaantje (8).

Ook van schaarse soorten is het mogelijk om iets van aantalsontwikkelingen te laten zien. Als maat hiervoor wordt het aantal in december waargenomen exemplaren per 100 routes gebruikt. In figuur 2 is dit weergegeven voor de IJsvogel. Hoewel per jaar maar enkele tientallen IJsvogels worden waargenomen (21 in december 1994) toont het figuurtje prachtig de 'ups en downs' van de blauwe schicht. De strenge winters van 1978/79 en 1984/85-1986/87 hebben duidelijk hun sporen nagelaten, maar korte strenge vorstperiodes zoals in 1982 en 1991 blijken eveneens voor veel vogels funest te zijn geweest. De af-

Figuur 2. Aantal getelde IJsvogels per 100 routes in december.

Tabel 4. Vergelijking tussen 1993 en 1994 van het aantal routes waarop een soort is waargenomen alsmede het aantal waargenomen exemplaren. Vergelijking is gebaseerd op routes die in beide jaren in december geteld zijn. Verschil tussen beide jaren aangegeven in procenten (vet). Tevens is de trend in het aantal ex. over de periode 1978-93 aangegeven.

	Routes 1993	1994	%	Exx 1993	1994	%	Trend 78-93		Routes 1993	1994	%	Exx 1993	1994	%	Tr
Dodaars	38	59	55	165	283	72	-	Houtduif	227	224	-1	52673	28158	-47	+
Fuut	127	115	-9	5779	2257	-61	+	Turkse Tortel	115	132	15	1414	1379	-2	-
Aalscholver	131	124	-5	2017	2396	19	+	Steenuil	10	7	-30	12	10	-17	+
Blauwe Reiger	207	211	2	1149	1400	22	+	Groene Spec	41	31	-24	53	41	-23	+
Knobbelzwaan	133	131	-2	3206	3133	-2	+	Zwarte Spect	27	19	-30	36	23	-36	+
Kleine Zwaan	45	50	11	7670	5279	-31	+	Grote B. Sp.	139	120	-14	456	339	-26	+
Wilde Zwaan	21	27	29	255	457	79		Veldleeuwerik	61	82	34	1249	2507	101	-
Zwarte Zwaan	10	2	-80	17	3	-82		Graspieper	92	99	8	515	870	69	0
Rietgans	53	40	-25	7877	7259	-8	-	Waterpieper	16	12	-25	116	61	-47	+
Kolgans	139	117	-16	150673	82916	-45	(+)	Witte Kwikst.	23	24	4	56	66	18	
Grauwe Gans	46	56	22	5546	7418	34	+	Winterkoning	202	194	-4	939	880	-6	+
Brandgans	45	42	-7	71323	48411	-32		Heggemus	99	91	-8	302	292	-3	+
Rotgans	17	18	6	14346	13298	-7		Roodborst	180	186	3	681	800	17	+
Nijlgans	52	59	13	463	595	29	+	Merel	245	239	-2	4605	4087	-11	+
Bergeend	42	43	2	3080	944	-69	-	Kramsvogel	152	122	-20	18118	6940	-62	0
Smient	104	118	13	76873	91209	19	+	Zanglijster	33	34	3	87	105	21	-
Krakeend	36	40	11	512	621	21	(+)	Koperwiek	104	86	-17	2242	1145	-49	-
Wintertaling	57	68	19	1035	1801	74	-	Grote Lijster	62	61	-2	149	147	-1	0
Wilde Eend	211	215	2	61546	45627	-26	0	Goudhaantje	124	98	-21	1373	950	-31	0
Pijlstaart	11	14	27	51	776	1422		Staartmees	117	100	-15	1386	1068	-23	+
Slobeend	28	35	25	319	696	118		Glanskop	35	38	9	120	126	5	+
Tafeleend	103	100	-3	10940	7211	-34	+	Matkop	68	60	-12	186	150	-19	0
Kuifeend	137	135	-1	30920	24455	-21		Kuifmees	53	50	-6	213	232	9	+
Toppereend	10	9	-10	46936	30805	-34		Zwarte Mees	36	34	-6	196	153	-22	0
Eidereend	11	8	-27	840	661	-21		Pimpelmees	212	207	-2	2137	2183	2	0
Brilduiker	52	45	-13	757	552	-27	-	Koolmees	233	234	0	4402	3480	-21	0
Nonnetje	40	26	-35	390	469	20		Boomklever	58	56	-3	233	151	-35	+
Middelste Z.	27	20	-26	279	248	-11		Boomkruiper	122	109	-11	427	385	-10	+
Grote Zaagb.	81	76	-6	972	874	-10		Klapekster	12	8	-33	15	9	-40	+
Blauwe Kiek.	41	49	20	69	74	7	-	Gaai	174	170	-2	1091	997	-9	+
Havik	31	34	10	34	41	21	+	Ekster	231	224	-3	3035	2878	-5	-
Sperwer	85	107	26	112	147	31	0	Kauw	227	226	-0	24503	22904	-7	+
Buizerd	209	219	5	1034	1321	28	+	Roek	103	100	-3	10558	9088	-14	0
Torenvalk	176	146	-17	460	302	-34	+	Zwarte Kraai	247	246	-0	13529	12313	-9	0
Patrijs	29	34	17	326	339	4	0	Bonte Kraai	21	20	-5	172	103	-40	-
Fazant	149	131	-12	1047	786	-25	0	Spreeuw	223	220	-1	57277	64757	13	0
Waterhoen	133	146	10	2587	2610	1	+	Huisemus	161	155	-4	3881	3405	-12	-
Meerkoet	179	177	-1	39281	29132	-26		Ringmus	97	98	1	1824	1784	-2	0
Scholekster	37	38	3	33274	10792	-68	0	Vink	213	221	4	5220	6666	28	+
Goudplevier	15	41	173	4511	27315	506	-	Keep	32	31	-3	286	194	-32	0
Kievit	56	142	154	7254	58505	707	0	Groenling	75	83	11	810	730	-10	+
Watersnip	21	54	157	79	235	197	0	Putter	70	59	-16	760	654	-14	+
Wulp	63	81	29	15520	13215	-15		Sijs	118	99	-16	3319	3091	-7	0
Tureluur	11	21	91	547	469	-14		Kneu	15	11	-27	262	72	-73	
Kokmeeuw	214	233	9	58206	50663	-13	-	Kruisbek	45	4	-91	773	15	-98	
Stormmeeuw	165	165	0	32066	32827	2	+	Goudvink	39	42	8	112	112	0	0
Kleine Mantelr	17	24	41	65	136	109		Appelvink	11	3	-73	47	9	-81	
Zilverm.	156	154	-1	15855	16084	1	0	Geelgors	36	38	6	205	373	82	0
Grote Mantelm	73	69	-5	802	623	-22	0	Rietgors	26	33	27	111	103	-7	-
Holeduif	121	121	0	2181	2036	-7	+								

gelopen vier winters zijn er geen wekenlange strenge vorstperiodes geweest en dat is duidelijk te zien aan het toenemende aantal getelde IJsvogels. Wordt dit jaar een evenaring van 1984 en 1990 of gaan we er over heen?

Vergelijking 1993-94

In tabel 4 is een vergelijking gemaakt tussen de resultaten van de decembertelling in 1993 en 1994, berekend over 250 routes die in beide jaren geteld zijn. In de tabel zijn het aantal positieve routes, het aantal exemplaren en de procentuele verschillen ver-

meld. Bovendien is van de meeste aangegeven wat de lange termijn trend over periode 1978-93 is. Meestal manifesteert een af- of toename van het aantal getelde getelde exemplaren zich ook in een gelijksoortige verandering in het aantal positieve routes. Bij (zeer) algemene soorten is de verandering van het aantal getelde exemplaren vaak veel groter dan die in het aantal positieve routes. Dit geldt eveneens voor veel soorten met een zogenaamd 'geclusterd' voorkomen zoals eenden, ganzen en steltlopers.

Het weer was beide decemberperiodes extreem nat (de overstromin-

gen in deze perioden zullen vele telers nog vers in het geheugen staan).

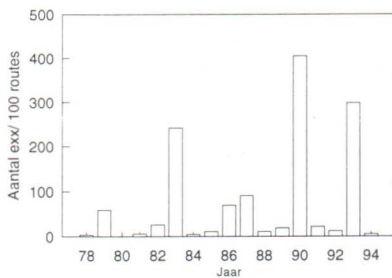
Over het algemeen zijn in 1994 veel soorten in kleinere aantallen waargenomen dan het jaar ervoor. Dit geldt met name voor bosvogelsoorten; de lange termijn-trend van deze soorten is evenwel veelal stabiel of toenemend. Dit doet vermoeden, dat het weer in 1994 zo mogelijk nog slechter is geweest dan in 1993 en de resultaten gedrukt heeft.

Opvallend afgenomen t.o.v. 1993 zijn Kruisbek, Kramsvogel, Goudhaantje en Torenvalk. Het aantal Bonte

Het PTT-rapport seizoen 1993/94 is op de Landelijke Dag uitgebracht en aan de betreffende waarnemers uitgedeeld of daarna toegezonden. Geïnteresseerden kunnen, zolang de voorraad strekt, het rapport à f25,- (inclusief verzendkosten) bestellen bij de SOVON-administratie.

Kraaien en Houtduiven is eveneens opvallend minder, terwijl het aantal routes met deze soorten ongeveer gelijk is gebleven. Soorten met een negatieve lange termijn-trend die weer verder zijn afgenomen zijn Berg-eend, Koperwiek, Bonte Kraai, Bril-duiker, Meerkoet, Kokmeeuw, Huis-mus, Rietgans, Ekster. Meer informatie over de Bonte Kraai is te vinden in het PTT-verslag van 1993/94.

De soort die het meest is afgenomen t.o.v. 1993 is de Kruisbek. In 1993 is er een forse invasie geweest van deze soort; volgens goede traditie is er, zoals blijkt uit figuur 3, het jaar na zo'n invasie een dieptepunt.

Figuur 3. Aantal Kruisbekken per 100 routes in 1978-94.

Een opvallende toename valt op te merken bij Sperwer, Wintertaling, Wilde Zwaan, Graspieper en Geelgors. Soorten met een positieve lange-termijn-trend die verder zijn toegenomen zijn Roodborst, Smient, Aalscholver, Havik, Blauwe Reiger, Vink, Buizerd, Nijlgans, Grauwe Gans.

Lange termijn-trends

In dit artikel is geen overzicht opgenomen van de lange termijn-trends. Deze staan vermeld in de jaarrapporten van de PTT-tellingen.

Barmsijzen

De afgelopen maand zijn overal in Nederland groepjes Barmsijzen waargenomen. Met name in en bij elzen- en berkenbosjes is regelmatig het karakteristieke 'tsjit-tsjit tsjit-tsjit' te horen. Normaal gesproken is de Barmsijs een schaarse verschijning tijdens de PTT-tellingen. Veel vogelaars zullen zich de grote invasie van 1986 nog goed kunnen herinneren.

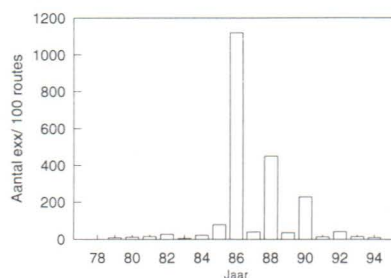

Barmsijzen (Guido van Leeuwen).

Wat opvalt is, dat in de vier seizoenen na deze invasies nog twee keer flink wat Barmsijzen zijn gezien. In een volgend nummer van SOVON-nieuws zullen we uit de doeken kunnen doen of het seizoen 1995/96 de geschiedenis in zal gaan als een 'Barmsijzenjaar'.

Nieuwe tellers gezocht

Sinds de start van het project in 1978

Figuur 4. Aantal Barmsijzen per 100 routes.

zijn in totaal op 880 verschillende routes tellingen uitgevoerd. Hiervan zijn 564 het afgelopen seizoen niet (meer) geteld. Het opnieuw opnemen van zo'n oude route is bijzonder lonend, want dan kunnen de nieuwe gegevens aan de oude gekoppeld worden. Overal in Nederland liggen routes 'braak' waar we enthousiaste tellers voor zoeken. U hoeft geen super-vogelaar te zijn om mee te doen. U kunt de telling ook met z'n tweeën uitvoeren. Handig bij het tellen en noteren en nog gezellig ook! Het tellen zelf is leuk en spannend (wat hoor en zie tijdens de vijf minuten?) en krijgt extra waarde door de vergelijking van de gegevens uit andere jaren.

Met dank aan Hans Groot & CBS.

Henk Sierdsema

Nieuwe rapporten Inventarisatie

De afdeling Inventarisaties heeft recent de navolgende drie rapporten het licht doen zien. Ze zijn te verkrijgen door f18,50 (incl. verzend- en verpakingskosten; f12,50 bij zelf afhalen) over te maken op giro 2905988 of RABO 10.51.17.056 t.n.v. SOVON, Beek-Ubbergen o.v.v. de naam van het desbetreffende rapport. Koopt allen deze sieraden voor uw boekenkast.

- KLEMANN M.C.M. 1995. Broedvogels van het Delerwoud in 1995. SOVON-inventarisatierapport 95/06. SOVON, Beek-Ubbergen.
- KLEMANN M.C.M. 1995. Broedvogels van Park Groeneveld en Boswachterij Lage Vuursche in 1995. SOVON-inventarisatierapport 95/07. SOVON, Beek-Ubbergen.
- KWINT N.D. 1995. Broedvogels van Wolfheze in 1995. SOVON-inventarisatierapport 95/09. SOVON, Beek-Ubbergen.